

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ส้มโอเป็นผลไม้ที่เป็นที่รู้จักและนิยมบริโภคกันมาช้านาน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นผลไม้ที่มีรสชาติอร่อย ทำให้มีผู้นิยมบริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งยังมีการปลูกส้มโอกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากส้มโอสามารถขึ้นได้ดีในสภาพดินเกือบทุกชนิด จึงทำให้ส้มโอเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่สามารถส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ทำให้สามารถนำเงินเข้าประเทศได้ปีละหลายสิบล้านบาท อีกทั้งยังมีแนวโน้มการส่งออกส้มโอเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากคุณสมบัติของส้มโอที่มีรสชาติเป็นที่ถูกปากของผู้บริโภค และคุณสมบัติพิเศษของส้มโอที่มีเปลือกหนาช่วยให้มีอายุในการเก็บรักษาได้นาน และช่วยป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายระหว่างขนส่ง จึงทำให้สามารถขนส่งได้ในปริมาณมาก อีกทั้งขนส่งในระยะทางไกลได้ และมีระยะเวลาในการวางตลาดได้นาน

ตลาดส่งออกส้มโอที่สำคัญในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศในแถบเอเชีย เช่น ฮองกง สิงคโปร์ มาเลเซีย ประเทศในแถบยุโรป เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ และประเทศแคนาดา เป็นต้น โดยที่ประเทศฮ่องกง และสิงคโปร์ มีการนำเข้าส้มโอมากกว่าร้อยละ 90 ของปริมาณการส่งออกของไทย นอกจากนี้ยังมีการขยายตลาดส่งออกส้มโอไปยังประเทศแถบตะวันออกกลาง เช่น บาเรน คูเวต ซาอุดีอาระเบีย และโอมาน (รัตนะ สวามีชัย และ วิรวีทย์ วิทยารักษ์, 2541)

พื้นที่เพาะปลูกส้มโอในประเทศไทยพบว่าการปลูกส้มโอกระจายอยู่ทั่วไป ดังแสดงในตารางที่ 1 ภาคเหนือได้แก่ จังหวัดพิจิตร เชียงใหม่ เชียงราย แล่งปลูกในภาคกลางได้แก่ จังหวัดชัยนาท อ่างทอง นนทบุรี แล่งปลูกในภาคตะวันออกได้แก่ จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี แล่งปลูกในภาคตะวันตกได้แก่ จังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี สมุทรสงคราม และแล่งปลูกภาคใต้ได้แก่ จังหวัดชุมพร นครศรีธรรมราช และ สุราษฎร์ธานี เป็นต้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548)

ตารางที่ 1 สถิติการปลูกส้มโอรายจังหวัด ปีการเพาะปลูก 2546

จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)			ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)
	ให้ผล แล้ว	ยังไม่ให้ผล	รวม			
ภาคเหนือ						
- พิจิตร	9,585	3,616	13,201	2,117	20,293	13.24
- เชียงราย	6,787	4,795	11,582	1,534	10,412	13.22
- เชียงใหม่	3,632	3,955	7,587	1,083	3,934	15.02
- พะเยา	2,621	1,603	4,224	1,078	2,825	10.38
ภาคกลาง						
- ชัยนาท	4,561	199	4,760	1,435	6,543	19.85
- สระบุรี	2,742	1,278	4,020	786	2,155	20.24
- นนทบุรี	1,847	241	2,088	1,077	1,989	22.44
- อ่างทอง	1,561	0	1,561	497	776	14.75
ภาคตะวันออก						
- นครนายก	6,778	1,720	8,498	1,646	11,153	14.47
- ปราจีนบุรี	6,584	1,022	7,606	2,359	15,532	11.93
- ตราด	3,304	364	3,668	1,400	4,625	10.22
ภาคตะวันตก						
- นครปฐม	6,982	661	7,643	1,928	13,464	32.50
- สมุทรสงคราม	11,324	3,999	15,323	1,275	14,443	27.63
- กาญจนบุรี	3,984	1,695	5,679	1,610	6,413	15.95
ภาคใต้						
- นครศรีธรรมราช	15,606	1,619	17,225	1,537	23,989	10.81
- ชุมพร	15,570	6,620	22,190	1,045	16,276	6.89
- สุราษฎร์ธานี	4,849	2,427	7,276	1,620	7,853	6.83
- ระนอง	3,040	820	3,860	1,257	3,821	6.50

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548ก.

จากตารางที่ 1 พบว่าจังหวัดนครนายกเป็นแหล่งเพาะปลูกส้มโอที่สำคัญจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออก โดยในปีการเพาะปลูก 2546 จังหวัดนครนายกมีพื้นที่เพาะปลูกส้มโอทั้งสิ้น 8,498 ไร่ โดยมีพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้ว 6,778 ไร่ และพื้นที่ที่ยังไม่ให้ผลผลิต 1,720 ไร่ โดยให้ผลผลิตเฉลี่ย 1,646 กิโลกรัมต่อไร่ และมีผลผลิตส้มโอรวมทั้งสิ้น 11,153 ตันต่อปี โดยผลผลิตส่วนใหญ่จะเป็นส้มโอพันธุ์ทองดี รองลงมาได้แก่ ขาวน้ำผึ้ง ขาวใหญ่ และขาวแตงกวา ตามลำดับ

จังหวัดนครนายกเป็นแหล่งเพาะปลูกส้มโอที่มีศักยภาพในการผลิตสูง และมีผู้ปลูกหรือทำสวนส้มโอเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากสภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก และการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก โดยการส่งเสริมการปลูกส้มโอให้เป็นพืชเศรษฐกิจ อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับส้มโอแก่ผู้ที่สนใจ และนักท่องเที่ยวจากการจัดงานวันส้มโอ นครนายก เพื่อให้ส้มโอของจังหวัดนครนายกเป็นที่รู้จักและเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมจังหวัดนครนายกเพิ่มมากขึ้น แต่ถึงกระนั้นเกษตรกรสวนส้มโอมักจะประสบกับปัญหาต่างๆ อาทิ เช่น ความผันผวนของราคาส้มโอ ทำให้เกษตรกรขายส้มโอไม่ได้ราคา ปัญหาด้านคุณภาพผลผลิต ปัญหาการกำจัดจัดการผลิตราคาแพง เช่น ราคาดิบเคมีและสารกำจัดป้องกันศัตรูพืชมีราคาสูงขึ้น และปัญหาส้มโอล้นตลาด ทำให้เกษตรกรระบายผลผลิตไม่ทันเกิดการเน่าเสียของส้มโอเป็นต้น

สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก จึงมีนโยบายเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการใช้นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นการช่วยสร้างอุปสงค์ในการบริโภคส้มโอให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร และยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิตทางการเกษตรจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยว การขายส้มโอและผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่นจากสวนส้มโอของเกษตรกร การขายกิ่งพันธุ์ และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชม ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดนครนายกมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ป่าไม้ และมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอีกเป็นจำนวนมาก และพื้นที่การเกษตรยังคงได้รับการอนุรักษ์ให้เป็นพื้นที่เพาะปลูกสวนผลไม้ที่สำคัญ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง สามารถเดินทางมาพักผ่อนในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ วันหยุดในช่วงเทศกาลสำคัญได้ ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และสร้างรายได้ให้แก่จังหวัดปีละหลายร้อยล้านบาท (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 สถิติการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก ปี 2541- 2546

รายการ	ปี					
	2541	2542	2543	2544	2545	2546
<u>จำนวนผู้มาเยือน(คนไทย หน่วย: คน)</u>						
นักท่องเที่ยว	231,978	242,342	258,041	276,397	324,233	338,383
อัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ	-	4.46	6.48	7.11	17.30	4.36
นักทัศนาจร	335,510	357,054	376,418	397,615	458,047	494,813
เพิ่มขึ้นร้อยละ	-	6.42	5.42	5.63	15.20	8.02
รวม	567,488	599,396	634,459	674,012	782,280	833,201
อัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ	-	5.62	5.85	6.23	16.06	6.50
<u>รายได้ (หน่วย: ล้านบาท)</u>						
นักท่องเที่ยว	233.30	267.74	295.79	324.63	397.09	647.08
เพิ่มขึ้นร้อยละ	-	14.76	9.48	9.75	22.32	62.95
นักทัศนาจร	158.18	188.74	203.95	220.18	253.94	311.85
เพิ่มขึ้นร้อยละ	-	19.32	8.05	7.95	15.33	22.80
รวม	391.48	456.49	499.74	544.81	651.03	958.93
เพิ่มขึ้นร้อยละ	-	16.60	9.47	9.01	19.50	47.29

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 8, 2545

จากตารางที่ 2 พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมจังหวัดนครนายกในปี พ.ศ. 2546 มีจำนวน 833,201 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2541 ถึงร้อยละ 46.82 ทำให้มีรายได้จากนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2546 เป็นจำนวน 958.93 ล้านบาท และจำนวนนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในปีต่อไปในอัตราร้อยละ 6.05 โดยในปัจจุบันนักท่องเที่ยวให้ความสนใจในสถานที่ท่องเที่ยวที่มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย และต้องการศึกษารวมชาติมากขึ้น จึงเป็นโอกาสที่สำคัญในการพัฒนาพื้นที่ให้เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีเพิ่มมากขึ้น

จากความสำเร็จในด้านการท่องเที่ยว และจากองค์ประกอบในด้านความพร้อมของการเป็นพื้นที่การทำเกษตรของจังหวัดนครนายก ที่มีการทำสวนผลไม้ที่มีชื่อเสียงหลายชนิด สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก จึงได้จัดตั้งโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปี พ.ศ.2542 เริ่มจากโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ตำบลเขาพระ อำเภอเมือง จากนั้นจึงได้ขยายพื้นที่เป้าหมายไปยังตำบลอื่นๆ โดยในปี พ.ศ.2547 ได้ขยายพื้นที่มายังพื้นที่ของตำบลสาริกา มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้เป็นจำนวน 13 แห่ง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มเกษตรกรรมสวนส้มโอไอพีเอ็ม (Integrated Pest Management: IPM) ตั้งอยู่ที่ บ้านแก่งสามชั้น ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก มีสมาชิกจำนวน 20 ราย โดยมีแนวทางการผลิตและป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานกับแนวทางธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี มีจุดเด่นในการผลิตส้มโอปลอดสารพิษ และการทำสวนส้มโอแบบผสมผสาน สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาต่างๆ ดัง กล่าวข้างต้นมาให้แก่เกษตรกรทำให้เกษตรกรสวนส้มโอมีรายได้นอกภาคเกษตรกรรม อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น รวมทั้งยังเพิ่มโอกาสในการสร้างอาชีพในการประกอบกิจการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชน และช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายกมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการลงทุนเพื่อพัฒนาทำสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในกรณีศึกษาของกลุ่มเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม ที่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยทำการศึกษาต้นทุนที่เกิดขึ้นจากต้นทุนในการผลิตส้มโอ และต้นทุนที่เกิดจากการพัฒนาพื้นที่ และศึกษาถึงผลตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับจากการขายส้มโอภายในสวน และผลตอบแทนที่ได้รับจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาว่าการลงทุนนั้นจะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าหรือไม่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของเกษตรกรหรือผู้ที่สนใจลงทุนพัฒนาทำสวนส้มโอหรือประยุกต์ใช้กับสวนผลไม้ชนิดอื่นๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมตลอดจนเป็นประโยชน์ให้แก่หน่วยงานของภาครัฐบาล (เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ 3 ประเด็นหลัก คือ

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เหตุผลที่มา และกระบวนการพัฒนาสวนส้มโอไอพีเอ็ม เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งสภาพปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นของกลุ่มเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม บ้านแก่งสามชั้น อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม บ้านแก่งสามชั้น อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
3. เพื่อศึกษาความคุ้มค่าทางการเงินในโครงการลงทุนทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม บ้านแก่งสามชั้น อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ จะนำมาสู่แนวทางในการประกอบการตัดสินใจ และการวางแผนเพื่อการพัฒนาสวนส้มโอ หรือการนำไปประยุกต์ใช้กับสวนผลไม้ชนิดอื่น เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกร และผู้ที่สนใจ โดยให้มีความสอดคล้องกับหลักการของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งหน่วยงานของรัฐบาล เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เป็นต้น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนส้มโอ ใอพิเฒ๋ม บ้านแก่งสามชั้น ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ซึ่งขนาดของสวนส้มโอที่ใช้ในการศึกษาเป็นสวนส้มโอขนาดเล็ก มีขนาด 5-10 ไร่
2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ
 - 2.1 กลุ่มเกษตรกรสวนส้มโอใอพิเฒ๋ม ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
 - 2.2 นักท่องเที่ยวเชิงเกษตรชาวไทยที่เดินทางมาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 2.3 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ประธานกลุ่มส้มโอใอพิเฒ๋ม เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

ข้อสมมติในการศึกษา

ข้อสมมติในการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. กำหนดอัตราคิดลด (Discount rate) ที่ใช้ในการคำนวณเป็นค่าเสียโอกาสของทุน โดยกำหนดจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เท่ากับร้อยละ 7.50
2. กำหนดให้โครงการการลงทุนทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เท่ากับ 5 ปี โดยกำหนดจากโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก (พัฒนา ราชวงศ์, 2544: 253)

3. จำนวนนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เดินทางมายังสวนส้มโอของเกษตรกรที่ทำการศึกษามีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.05 ต่อปี จากการคำนวณหาอัตราจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีจากตารางที่ 2

4. กำหนดให้ระดับราคาของผลิตผลในปี 2548 เป็นปีฐาน (Base Year) มาใช้ในการคำนวณหาต้นทุนและผลประโยชน์

นิยามศัพท์

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตรกรรม สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำต่าง ๆ รวมถึงพื้นที่ที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งมีการจัดการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมจากการทำเกษตรกรรม โดยมีการจัดพื้นที่ให้บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับนักท่องเที่ยว ประกอบกับให้ความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพและวัฒนธรรมในชุมชน ทั้งในการจัดการต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงวัฒนธรรมที่ดีในชุมชนท้องถิ่น

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งในการศึกษครั้งนี้หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สวนส้มโอไอพีเอ็ม ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

3. เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

4. นักท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปเยือน เยี่ยมชม และใช้บริการการท่องเที่ยวในพื้นที่สวนส้มโอไอพีเอ็ม ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

5. สวนส้มโอไอพีเอ็ม (Integrated Pest Management: IPM) หมายถึง กลุ่มเกษตรกรสวนส้มโอ บ้านแก่งสามชั้น ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ที่มีแนวทางในการผลิตและป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ สังคม และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีให้น้อยที่สุด

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ในกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ

1.1 เกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก จากการสำรวจข้อมูลโดยการสอบถามเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองจังหวัดนครนายก และประธานกลุ่มส้มโอไอพีเอ็ม ซึ่งเป็นผู้ที่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่ามีสมาชิกภายในกลุ่ม จำนวน 20 ราย แต่สามารถให้ข้อมูลแบบสอบถาม 16 ราย

1.2 นักท่องเที่ยวเชิงเกษตรชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวที่สวนส้มโอไอพีเอ็ม ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) จากนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรชาวไทยที่พบจำนวน 80 คน ในช่วงเดือนตุลาคม – ธันวาคม พ.ศ.2549 และเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550

1.3 บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ทำการศึกษา จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มส้มโอไอพีเอ็ม เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เป็นการสัมภาษณ์เพื่อทราบถึงรายละเอียดในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมถึงปัญหาในการดำเนินงานในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำราที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากหน่วยงานราชการ และเอกชนที่รวบรวมไว้ เช่น ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การท่องเที่ยว

เที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางที่ 8 สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และห้องสมุดพิทยาลงกรณ์ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางเอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์จากเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม นักท่องเที่ยวเชิงเกษตร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์โดยอาศัยวิธีการทางสถิติอย่างง่ายในรูปแบบตารางร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการใช้การวิเคราะห์ศักยภาพด้านการตลาด (SWOT analysis) มาอธิบายถึงสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจ และสังคม วิธีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่ควรนำมาปรับปรุงแก้ไขของเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 1

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร และการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งในการวิเคราะห์นี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน คือ

2.1 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน (Cost and Return analysis) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 2 โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร มาทำการคำนวณหาต้นทุน รายได้ และกำไร จากการทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวการเกษตร

2.2 การวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุน (Financial analysis of investment project) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 3 โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงผลตอบแทนจากการลงทุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเพื่อการลงทุนของเกษตรกรหรือผู้ที่สนใจในการประกอบกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดจนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้หลักการตัดสินใจ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) คือผลต่างระหว่างมูลค่าปัจจุบันสุทธิของผลประโยชน์ตลอดอายุโครงการ กับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนตลอดอายุโครงการ เกณฑ์ในการตัดสินใจว่าโครงการจะมีความเหมาะสมที่ควรลงทุนหรือไม่นั้นจะดูที่ค่า $NPV > 0$ หรือมีค่าเป็นบวก ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ตลอดอายุโครงการมากกว่ามูลค่าของต้นทุนตลอดอายุโครงการ

2) อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit-Cost Ratio: BCR) เป็นอัตราส่วนระหว่างผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนตลอดอายุโครงการ กับผลรวมมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนตลอดอายุโครงการ เกณฑ์การตัดสินใจว่าโครงการจะมีความคุ้มค่าคือค่า BCR เท่ากับ 1 หรือมากกว่า 1

3) อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุน (Internal Rate of Return: IRR) คืออัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการคิดลดที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิของโครงการมีค่าเท่ากับศูนย์ หรือเป็นอัตราที่ทำให้ผลตอบแทน และค่าใช้จ่ายที่เป็นมูลค่าปัจจุบันเท่ากัน เกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกโครงการ คือ IRR มีค่าสูงและสูงกว่าอัตราค่าเสียโอกาสของเงินลงทุน

2.3 การทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (Switching Value Test: SVT) เพื่อหาระดับความเสี่ยงในการลงทุนจากการเปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละ (Percentage change) ของปัจจัยในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม ซึ่งทำให้ค่า NPV มีค่าเท่ากับศูนย์ โดยการทดสอบความแปรเปลี่ยนทั้ง 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) การทดสอบค่าความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุน (SVT_C) เพื่อให้ทราบว่าการเปลี่ยนแปลงสูงสุดในด้านต้นทุนของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็มนี้ จะสามารถเพิ่มขึ้นได้ก่อนที่จะทำให้ค่า NPV มีค่าเป็นศูนย์

2) การทดสอบค่าความแปรเปลี่ยนด้านผลประโยชน์ (SVT_B) เพื่อให้ทราบว่าการเปลี่ยนแปลงสูงสุดในผลประโยชน์จากการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็มนี้ จะสามารถลดลงได้ก่อนที่จะทำให้ค่า NPV มีค่าเป็นศูนย์

ถ้า SVT_C หรือ SVT_B ที่คำนวณได้มีค่าสูง หมายความว่าความเสี่ยงภัยในการลงทุนจัดการ
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม อยู่ในระดับต่ำ และในทำนองเดียวกัน
ถ้าค่าที่คำนวณได้มีค่าต่ำ ย่อมหมายความว่าความเสี่ยงภัยในการลงทุนอยู่ในระดับสูง